

УДК 378.091.21:780.66.432

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-3\(17\)-371-382](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-3(17)-371-382)

Ляшенко Ольга Дмитрівна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інструментально-виконавської майстерності Факультету музичного мистецтва і хореографії, Київський університет ім. Бориса Грінченка, м. Київ, бул. І.Шамо 18/2, тел.: (066) 637-15-33, <https://orcid.org/0000-0002-5840-8178>

Економова Ольга Серафимівна старший викладач кафедри інструментально-виконавської майстерності Факультету музичного мистецтва і хореографії, Київський університет імені Бориса Грінченка, бул. І.Шамо 18/2, м. Київ, тел.: (067) 501-29-97, <https://orcid.org/0000-0002-2975-969x>

РЕЛІЗАЦІЯ МУЗИЧНО-ВИКОНАВСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ЯК ДОСВІДУ СТАНОВЛЕННЯ КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ СТУДЕНТІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Анотація. Компетентнісний підхід у вищій мистецькій освіті передбачає особливу організацію освітнього процесу в навчальному закладі, який спрямовано на формування у студента системи знань, умінь і навичок, необхідних у практичній музично-педагогічній діяльності, реалізації компетентнісного підходу до ефективного розв'язання професійних, особистісних проблем.

Структура і зміст компетенцій вчителя музики, виконавця-піаніста з досвіду роботи авторів цього посібника можна сформулювати так: уміння реалізувати досвід, набутий за час навчання в умовах навчального закладу; здатність застосовувати навички самоосвіти й самоорганізації; уміння працювати та спілкуватися в музично-творчому колективі; наявність власної думки; застосовувати набуті знання у концертно-виконавській практиці.

Актуальним в статті є обґрунтування специфіки розвитку здібностей студента-піаніста, потреби удосконалення традиційної системи професійної підготовки майбутніх вчителів музики та її адаптації до європейських стандартів вищої освіти. У процесі підготовки майбутнього вчителя музики важливе не лише озброїти його фаховими знаннями, умінями та навичками професійної діяльності, а й сформулювати у нього відповідний світогляд, моральні, естетичні якості особистості. Ефективність вирішення проблеми розвитку професійного інтересу майбутнього учителя музики значною мірою залежить від правильно вибудованого процесу навчання та виховання, продуманого вибору принципів, форм і методів їх реалізації.

У контексті реалій сучасного життя України у статті показано, яку роль відіграє культура у процесі національного відродження, становлення культури професійно-педагогічного спілкування, постає найактуальнішою проблемою духовного оновлення суспільства як щодо кожної людини, так і щодо нації в цілому. У статті автори ставлять за мету надати не тільки необхідні, в її різнобічні знання, які стосуються різних аспектів музичної діяльності. Тобто, з одного боку, вони повинні бути пов'язані з фаховою освітою, з виконавсько-технічним володінням інструментом. З іншого боку, розвиток перерахованих здібностей повинен максимально відповідати загально-музичному, загально-естетичному та загальнокультурному розвитку студентів.

У статті розглядається формування гуманістичної культури професійно-педагогічного спілкування у вищих навчальних закладах та створення нових умов для професійного спілкування. Досліджується деякі підходи до методів організації навчального процесу, які створюють комфортне середовище для забезпечення музично-педагогічного процесу, де взаємодія педагога зі студентом має форму співпраці та співдружності. У статті показано наявність різнорівневого діалогу та діалогічності, що актуалізує суб'єктність, активізує творчу активність, пробуджує емоційно-ціннісну складову особистості, розширює межі її реалізації. Формування культури професійно-педагогічного спілкування, набування відповідного досвіду студентами може відбуватися за умов поширення міжособистісної взаємодії суб'єктів навчання, що стане запорукою високого рівня майстерності майбутнього вчителя. У статті показані контрасти культурного студентського досвіду в вузах Англії, Німеччини, України. Показано, що два види культури (вищої освіти та загального суспільства), в межах яких розвивається й культура спілкування студентів, повинні за своїми характеристиками враховувати не тільки внутрішні, а й зовнішні особливості буття, знаходити грані їх взаємозв'язку.

У статті автори звернули увагу на встановлення емоційно-естетичного такту між викладачем і студентом; спонукання студентів до творчої самореалізації; подолання хвилювання у ситуації концертного виступу. Виокремлений розгляд цих питань зумовлено дослідницькими завданнями, що мають на меті з'ясування як узагальнених, так і специфічних характеристик педагогічного впливу.

Ключові слова: музична педагогіка, культура професійно-педагогічного спілкування, гуманізація навчання, студентський досвід, творчо-емоційний контакт.

Lyashenko Olha Dmytrivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Instrumental and Performance Mastery of the Faculty of Music and Choreography of Kyiv University named after Borys Grinchenko, blvd. I. Shamo 18/2, Kyiv, tel.: (066) 637-15-33, <https://orcid.org/0000-0002-5840-8178>

Ekonomova Olha Serafimivna Older teacher of the department of instrumental and performing skills of the Faculty of Music and Choreography of the Borys Grinchenko Kyiv University, bul. I.Shamo 18/2, Kyiv, tel.: (067) 501-29-97, <https://orcid.org/0000-0002-2975-969x>

REALIZATION OF MUSIC AND PERFORMANCE SKILLS AS AN EXPERIENCE OF ESTABLISHING A CULTURE OF PROFESSIONAL AND PEDAGOGICAL COMMUNICATION OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Abstract. A competent approach in higher art education involves a special organization of the educational process in an educational institution, which is aimed at forming a student's system of knowledge, abilities and skills necessary in practical music-pedagogical activities, implementing a competent approach to effectively solving professional and personal problems.

The structure and content of the competencies of a music teacher, a pianist-performer based on the work experience of the authors of this manual can be formulated as follows: the ability to implement the experience gained during training in the conditions of an educational institution; the ability to apply self-education and self-organization skills; the ability to work and communicate in a musical and creative team; having one's own opinion; apply acquired knowledge in concert performance practice.

The justification of the specifics of the development of the abilities of a student-pianist, the need to improve the traditional system of professional training of future music teachers and its adaptation to European standards of higher education is relevant in the article. In the process of training a future music teacher, it is important not only to arm him with professional knowledge, abilities and skills of professional activity, but also to formulate in him the appropriate worldview, moral and aesthetic qualities of the individual. The effectiveness of solving the problem of developing the professional interest of the future music teacher depends to a large extent on the properly structured process of education and upbringing, the well-thought-out choice of principles, forms and methods of their implementation.

In the context of the realities of modern life in Ukraine, the article shows what role culture plays in the process of national revival, the formation of a culture of professional-pedagogical communication, which becomes the most urgent problem of the spiritual renewal of society both for each person and for the nation as a whole. In the article, the authors aim to provide not only necessary, but also versatile knowledge related to various aspects of musical activity. That is, on the one hand, they must be connected with professional education, with executive and technical mastery of the instrument. On the other hand, the development of the listed abilities should correspond as much as possible to the general musical, general aesthetic and general cultural development of students.

The article examines the formation of a humanistic culture of professional and pedagogical communication in higher educational institutions and the creation of new conditions for professional communication. Some approaches to the methods of organizing the educational process, which create a comfortable environment for ensuring the musical-pedagogical process, where the interaction between the teacher and the student takes the form of cooperation and commonwealth, are studied. The article shows the presence of multi-level dialogue and dialogicity, which actualizes subjectivity, activates creative activity, awakens the emotional and valuable component of the personality, and expands the limits of its realization. The formation of a culture of professional-pedagogical communication, the acquisition of relevant experience by students can take place under the conditions of the spread of interpersonal interaction of subjects of study, which will be a guarantee of a high level of mastery of the future teacher. The article shows the contrasts of cultural student experience in universities in England, Germany, and Ukraine. It is shown that two types of culture (higher education and general society), within which the culture of student communication also develops, should take into account not only the internal, but also the external features of life, and find the edges of their relationship.

In the article, the authors paid attention to the establishment of an emotional and aesthetic tact between the teacher and the student; encouraging students to creative self-realization; overcoming anxiety in the situation of a concert performance. Separate consideration of these issues is due to research tasks aimed at clarifying both generalized and specific characteristics of pedagogical influence.

Keywords: musical pedagogy, culture of professional-pedagogical communication, humanization of learning, student experience, creative-emotional contact.

Постановка проблеми. Стрімкі зміни соціальних умов життя в сучасній Україні породжують і нові проблеми розвитку духовної культури, важливою складовою якої є мистецтво. Воно має надзвичайно важливе значення у розкритті творчого потенціалу й ідеалів людини, бере участь у формуванні її цілісного світогляду: від найнижчого – світовідчуття - до найвищого - світорозуміння-рівня

Педагогічна освіта як соціальний феномен набуває високого призначення продовженням гуманістичних ідеалів у навчанні молоді, завдяки чому зберігається можливість виховувати в наступних поколіннях повагу до самих себе, до іншої людини, любов до вічного та прекрасного.

Гуманізація навчально-виховного процесу у професійній підготовці студентів означає створення комфортного середовища для забезпечення музично-педагогічного процесу, де взаємодія педагога зі студентом має форму співпраці та співдружності; наявність діалогу, який активізує творчу активність, пробуджує емоційно-ціннісну складову особистості.

Аналіз досліджень. Вузівська підготовка майбутнього виконавця, вимагає за своєю структурою професійних якостей, що формуються у процесі навчання. Згідно з сучасними науковими підходами щодо змісту мистецької освіти (Завалко К.В., Олексюк О.М. Падалка Г., Щолокова О.), сутнісною характеристикою підготовки студентів музичного мистецтва є високий рівень їхнього професіоналізму, що забезпечується удосконаленням педагогічно-методичних умінь майбутнього фахівця (Н.Гуральник), розвитком психологічних процесів студентів-музикантів (Т.Гризоглазова), удосконаленням виконавського рівня майбутнього вчителя музики (Л.Гончаренко), формуванням музичної культури спілкування та створення нових умов для професійно-педагогічного спілкування (Щ.Шрамко), розвитком художньо-естетичного потенціалу студентів та здатність до музично-творчої діяльності (Г.Падалка, Т.Пляченко). Метою підготовки студентів-музикантів має стати не тільки підвищення рівня, а й модифікація змісту музичної підготовки у площину формування музично-виконавської, мистецько-теоретичної та методичної компетентності студентів.

Мета статті - проаналізувати зміст та науково обґрунтувати форми, методи й засоби фахової підготовки студентів музичного мистецтва, які сприяють формуванню культури професійно-педагогічного спілкування.

Виклад основного матеріалу. Культура особистості у вузі, розвиток професійно-педагогічної майстерності майбутнього фахівця має два визначення: залучення студентської молоді до шедеврів різних видів мистецтва і забезпечення високого рівня культури професійно- педагогічного спілкування суб'єктів навчання. У зв'язку з цим виникає природна необхідність пошуку шляхів опанування культурними надбаннями, що залишило нам людство за часи свого існування, та передачі наступним поколінням знань і почуттів людини з приводу усвідомлення свого розвитку, суперечливих пошуків істини в житті та мистецтві. Культура в професійно-педагогічному спілкуванні визначається двома позиціями: цінністю для самої особистості майбутнього вчителя як фактору духовного розвитку, реалізації суттєвих професійних можливостей; характером культури як засобом виконання відповідних професійно-педагогічних дій.

В культурі спілкування є один критерій-культурність, що зберігає індивідуальність і є запорукою досягнення високого рівня професійно-педагогічної сталості студента та студентського досвіду, що складається із навчального самовдосконалення та професійно-педагогічного спілкування у вузі.

З часів Сократа не викликає сумнівів необхідність передавати культурні надбання наступним поколінням, і не лише її матеріалізованих зразків, а й культурного досвіду як процесу опанування ними. Особливе місце займає культура студентського досвіду, що складається із навчального самовдосконалення та професійно-педагогічного спілкування у вузі.

Гуманістичні аспекти професійно-педагогічного становлення майбутніх музикантів мають наукову суть саме у співіснуванні феномену культури і людини як її носія. Найбільш загальне уявлення культури визначається не тільки певними готовими результатами людської діяльності, а й історично визначеним відношенням до оточуючого її буття, до самої себе. В цьому процесі здійснюється засвоєння культурних цінностей минулого і формується наступна діяльність в межах певної культури. Культурність є виміром соціальної енергії, яку людина випромінює, акумулює, перетворює у власній багатобуттєвості [1,46].

Гуманізація навчально-виховного процесу у професійній підготовці музичного фахівця означає створення комфортного середовища для забезпечення музично-педагогічного процесу, де взаємодія педагога зі студентом має форму співпраці та співдружності; наявність різнорівневого діалогу та діалогічності актуалізує суб'єктність, активізує творчу активність, пробуджує емоційно-ціннісну складову особистості, розширює межі її реалізації. Формування культури спілкування, набування відповідного досвіду студентами може відбуватися за умов поширення міжособистісної взаємодії суб'єктів навчання, що є запорукою високого рівня майстерності студентів. Можна виділити три рівні сформованості орієнтацій майбутніх музикантів на цінності музичної культури:

-перший рівень (вихідна орієнтація)-«суб'єктивно-інтуїтивний»; значну роль у суб'єктивних перевагах та орієнтирах молоді особи відіграють лише ті музичні жанри, напрямки і стилі, на яких сформувався її інтерес до певного пласту музичної культури;

-другий рівень (проміжна орієнтація)- «суб'єктивно-еталонний». На цьому рівні студенти ще повністю не оволоділи досить усвідомленими, об'єктивними і стійкими критеріями оцінки, адекватного переживання і розуміння музичної культури. Молодь оперує установками лише на окремі зразки-еталони того чи іншого музичного жанру або стильового напрямку;

- третій рівень (оптимальна орієнтація)- «суб'єктивно-об'єктивний». Особа має стійкі, жанрово-стилістичні уявлення, оволоділа системою музично-естетичних цінностей за допомогою розвинутого естетичного почуття й інтелекту, глибоко усвідомлює ціннісні аспекти, багатство художньо-образного змісту музичного мистецтва і об'єктивно ставить до його вартісної оцінки, активно-творчого засвоєння та трансляції.

За результатами аналізу специфіки і структури ціннісних орієнтацій студентів виявляється технологія розвитку професійної культури у такій послідовності: формування естетичної свідомості (від почуттів до ідеалів) як форми ціннісних орієнтацій індивіда; виховання естетичних здібностей і здатності до художньо-образного мислення, сприйняття та оцінки музичних явищ як діяльнісно-творчої сутності суб'єкта; розвиток естетичних смаків, установок особи на цінності музичної культури.

Так, в рамках певного вуза реальною виступає ідея створення соціальної моделі професійно-педагогічного спілкування, яка у майбутньому може бути перенесена студентами у загальні зовнішні умови функціонування культури суспільства. З такою думкою виступають ті британські діячі вищої освіти (Р.Барнетт, К.Керр, Л.Роббінс), які намагаються затвердити на практиці ідею колективної відповідальності за діяльність всього вузу в цілому (мається на увазі взаємоповага викладачів усіх дисциплін, що впроваджується у даному вузі, відповідна організація навчального процесу тощо). У зв'язку з тим не можна не погодитися з думкою Р. Барнетта [11, 49], що внутрішня культура вищої освіти функціонує на двох рівнях.

На першому – вона має загальне філософське значення щодо умов розвитку особистості в суспільстві. Цей рівень передбачає розуміння того, чи існує загальна «висока» культура, чи є культури, обмежені окремими навчальними дисциплінами; в якій мірі можливе співіснування елементів загальних форм суспільного буття з особистісними цінностями. На другому – акцент припадає на культурний студентський досвід. Цей рівень якісно характеризує внутрішні процеси становлення культури у вузі (її соціальний та індивідуальний аспекти).

Культура акумулює, трансформує, доповнює новими знаннями та вміннями особистість студента, тому її не можна розглядати поза його власною культурою спілкування. Вона має єдиний критерій – культурність, що зберігає педагогічну індивідуальність. Тому саме культура спілкування є запорукою досягнення високого рівня професійно-педагогічної здатності студента. Підхід до культури як способу людського буття (у цьому випадку між суб'єктами професійно-педагогічного спілкування у ВНЗ), є дієвим лише тоді, коли ставлення студента до культури не обмежується сумою знань про культуру різних часів. Саме «культурне» залежить від системи відносин, у яких проявляються характеристики культурності, взаємовідносин студентства в межах академічного спілкування та в загальному соціальному житті.

Предметом наукової уваги в зарубіжній літературі, присвяченим проблемам культури, є розвиток професійно-педагогічного спілкування в педагогічному вузі, в якого відбувається становлення особистості в цьому напрямку. Культурологічний аспект спілкування повинен посідати гідне місце не лише в галузі гуманітарної чи технічної, а й музичної освіти.

Провідна роль професійно-педагогічного спілкування є виміри академічної культури, на які звертають увагу зарубіжні дослідники. Вони зазначають, що шлях який обрала вища освіта Британії протягом останнього століття, має гуманістичне спрямування у розкритті освітніх проблем, оскільки безпосередньо впливає й на загальнокультурний розвиток суспільства. Так, у Британських вузах студентів закріплюють за окремими консультантами, а навчання перетворюється на процес розвитку індивідуальності студента. Отже, вирішення навчальних завдань в її вузах

зорієнтовано на процес міжособистісного спілкування викладача та студентів (модель вищої освіти Британії – Оксфорд, Кембридж).

На відміну від Британії, система організації навчання у вузах Німеччини спирається на іншу ідею. Вона полягає в тому, що піднесення якості студентського досвіду здійснюється через занурення до глибин наук, шляхом самовдосконалення. Таким чином, підготовка фахівців у цих країнах докорінно відрізняється одна від одної. Контраст між цими системами виявився абсолютний. В той час, коли німецька освіта ґрунтується тільки на знаннях студента, а особистісні відносини з викладачами підпорядковуються їх навчальному самовизначенню, британська система враховує та пропонує поширювати соціальні взаємозв'язки. Прагнення до знань та певні освітні досягнення стають результатом міжособистісного спілкування студентів з викладачем.

Вітчизняні соціологи підкреслюють, що особистістю людина стає саме у процесі свого становлення. На цьому рівні необхідно врахувати, що ми маємо справу з конкретними студентськими індивідами, які прийшли у вищий навчальний заклад для розкриття своїх культурних надбань, збагачення власного культурного досвіду.

Професійно-педагогічна діяльність за своєю суттю є результатом культури спілкування відповідних суб'єктів, у якій відбувається обмін навчальною інформацією, і спеціального спілкування майже рівноправних партнерів. Тобто цей процес поєднує навчання та індивідуальне особистісне становлення студентів у межах професійно-педагогічного спілкування.

Концепція гуманізації та гуманітаризації освіти актуалізує проблеми, пов'язані з соціально - виховною функцією мистецтва. Сучасна світова й українська музика має стати складовою музичної культури студента. Спілкування з нею вдосконалює фахову підготовку вчителів музики, включає їх у контекст сучасного мистецтва, допомагає адаптуватися в культурному середовищі й досягти нові реалії суспільного життя. Соціальна значущість такого контакту визначається художньою глибиною музичних образів, якістю відображення в них духовного досвіду людини, готової до вирішення проблем сьогодення.

Музичне спілкування – це складний, динамічний процес, який відбувається за системою взаємодії «педагог-студент». У цій системі студент не пасивний «поглинач» інформації, яка йде від педагога, а активний її перетворювач. У процесі взаємодії між викладачем і студентом відбувається реалізація низки функцій спілкування: *контактної* – встановлення контакту як стану взаємодії готовності до прийому та передачі інформації та підтримання взаємозв'язку під час взаємодії; *інформаційної* – обмін повідомленнями (інформацією, думками, замислами, рішеннями), подання запиту на інформацію чи відповіді на отриманий запит; *спонукальної* – стимулювання студента до спілкування, спрямування його активності на

виконання певних дій; *координаційної* – взаємне орієнтування й узгодження дій для організації спільної діяльності; *розуміння* – адекватне сприйняття і тлумачення змісту повідомлення, а також взаєморозуміння один одного (намірів, переживань, стану).

Необхідною умовою вдосконалення професійного зростання студента є тісний творчий контакт, встановлення емоційно-естетичного такту між викладачем і студентом. Про такий контакт можна говорити, якщо спостерігається виникнення в ході занять: співроздуми - ситуації, коли студент не пасивно сприймає інформацію викладача, а розмірковує разом з ним; співпереживання – емоційного відгуку на те, що відбувається в класі, коли викладач зміг зацікавити студентів змістом матеріалу; співпраця – що є результатом співроздумів і емоційного відгуку. Від того, як буде організоване і в якому руслі розвиватиметься спілкування (когнітивна та комунікативна взаємодія) з педагогом значною мірою залежить успіх усього навчально-виховного процесу. Стиль «спільна творчість» найбільш продуктивний не лише завдяки кінцевому результату, а й через виховний бік, якщо він властивий педагогові. Діяльнісно-діалогова схема цього спілкування ставить партнерів (студент – викладач) у паритетне становище, коли накреслено спільну мету і спільними зусиллями знаходяться рішення.

Показ був і залишається основним методом музичної педагогіки й найважливішим засобом впливу. Залежно від обставин, ситуація спілкування показ набуває різних форм. Можливі, наприклад, показ-обговорення, показ-прослуховування, показ-копіювання, показ форм роботи, показ різноманітних виконавських моментів тощо. Особливе місце в процесі роботи над музичним твором посідає показ-прослуховування. Завдяки цій формі викладач впливає на слухові уявлення студента, формує його емоційно-естетичний досвід. Головне, щоб зразок відповідав психологічно-фізичній природі студента, а це можливо лише тоді, коли викладач, (в концепції студента) уміє працювати. Отже, показ викладача має бути своєрідним зразком для наслідування, а не для копіювання. Взагалі, педагог є для студента помічником, «критиком та порадиником» (Г.Нейгауз) [7,42]. Він дає імпульс, який спонукає до пошуків, активної досконалості, при цьому сам непомітно спостерігає, дає поради, спрямовує студента.

Основними формами музично-педагогічного спілкування слід вважати дві: вербальну (словесне пояснення) і предметну (показ). Ці форми аж ніяк не протиставляються одна одній, а швидше доповнюють одна одну, оскільки на занятті завжди відбувається взаємопроникнення форм роботи. І в середині кожної з них розрізняється різноманіття, а найчастіше – перехрещування функцій, які вони виконують.

Словесні пояснення як метод музичної педагогіки є головним засобом впливу на студента з метою глибокого і всебічного розуміння ним виконуваного твору. Суть цього методу полягає не просто у промовлянні слів,

а у живому, надзвичайно виразному і захоплюючому слові, що розкриває зміст твору. Слово впливає на уяву студента, допомагає йому осмислити емоційно-художню та логічну структуру твору.

Яскравість і змістовність мови викладача залежить від його уміння добирати найбільш точні та ємні за змістом словосполучення, знаходити найвигіднішу для подання просторово-часову «точку», керувати темпом мови, силою голосу, характером інтонування. Викладачу треба уміло опoетизувати музичний зміст твору, впливати на фантазію студента за допомогою асоціацій, порівнянь.

Дійовими засобами спілкування є жести, міміка, організація простору і часу комунікації, «контакт очима». Вплив такого характеру використовується у нашій роботі з метою посилення емоціональної чутливості студента, збільшення швидкості осмислення і реагування, впливу на формування музичного смаку, одержання «дзеркальних відбитків» тощо. Особливого значення ми надаємо прийому «диригування». Простим жестом – змахом руки – можна іноді набагато більше пояснити і показати, ніж словами. Та це і не суперечить природі музики, у якій завжди підспудно відчувається рух, жест, «робота м'язів», хореографічне начало.

У вирішенні проблеми професійно-педагогічного спілкування особливе місце посідають педагогічні вузи України, в структурі яких містяться факультети мистецької освіти (музичні, образотворчі тощо).

В Київському університеті ім.Б.Грінченка наявність інституту мистецтв вже саме по собі вносить культурологічні елементи в структуру загального університетського академічного буття, оскільки професійно - педагогічне спілкування студентів інституту мистецтв природно приєднується до процесу навчальної діяльності інших інститутів.

Особливого естетичного забарвлення набувають конференції, коли в них беруть участь студенти різних кафедр; конференції, які мають виховне естетичне значення в межах культури академічного суспільства університету; мистецьким спрямуванням відзначаються наукові дослідження і дипломні роботи студентів, оскільки вони присвячуються розкриттю найрізноманітніших мистецьких питань; підвищенню рівня культури академічного суспільства сприяє також безліч концертних виступів студентів інституту мистецтв у стінах вузу та за його межами.

У музично-виконавському досвіді діалогічна природа мистецтва різноманітна і розкривається на різних рівнях: на рівні концерту як історично сформованої соціальної форми буття музики; на рівні ансамблевого виконання як взаємодоповнюваності партнерів у процесі спільного пошуку художнього сенсу; на рівні самого художнього твору; на рівні музично-просвітницької діяльності. До того ж існує ще один аспект розгляду сфери професійно-педагогічного спілкування – сутнісна характеристика як сполучна, просторово-часова ланка між композитором і слухачем.

Виконавська діяльність студента-піаніста передбачає різні види виступів перед слухацькою аудиторією: сольний, ансамблевий, як концертмейстер, виступ перед публікою як лектор, ведучий концерту або лектор-виконавець. Кожен з перелічених видів виконавської діяльності відіграє свою важливу роль у загальному процесі підготовки майбутнього музиканта. На думку О.Олексюк, «безпосереднє виконавське освоєння, власноручне знайомство з музикою, визначає більшу активність пізнання, ефективно розвиває здатність не тільки відчувати і розуміти мову музики, її закономірності і виразні засоби, але й «музично розмовляти» [9,133]. Поряд з традиційними формами роботи в класі фортепіано (індивідуальні заняття, модульні контролі, заліки, іспити), які формують культуру професійного спілкування з викладачем і аудиторією, оволодівають піаністичними навичками та виконавськими прийомами, використовують також інші форми роботи: участь у концертах, конкурсах, лекціях-концертах, відкритих тематичних заходах, де студенти не тільки виконавці, а й організатори, і це сприяє формуванню професійної культури і усвідомленню ними особливої відповідальності як пропагандистів музики. Формування особистості студента проходить як в індивідуальній, так і в колективній формі виховної роботи. Обговорення виступів студентів після концертів, конкурсів – все це формує оцінку та самооцінку, музичний смак та потребу залучення до процесу спілкування з музичним мистецтвом.

Висновки. Специфіка музично-педагогічного спілкування оперує на практиці набором засобів та способів педагогічного впливу, розширює діапазон педагогічних умінь і навичок студентів, створює передумови для їх самостійної роботи і подальшого удосконалення

Якщо в класі фортепіано впродовж усього робочого процесу реалізується модель спілкування, ведеться чітка, якісна, цілеспрямована методична підготовка до музично-виконавської діяльності, до естрадного виступу, тренується стійкість до психологічних перешкод, то в результаті виховується загальна сценічна культура студента, будуть досягнені високі художні завдання, з'явиться відчуття відповідальності від спілкування з публікою.

Реалізація цього процесу, набуття відповідного досвіду студентів, формування культури професійно-педагогічного спілкування, може відбуватися за умов поширення міжособистісної взаємодії суб'єкта навчання, що стане запорукою високого рівня майстерності майбутнього виконавця музиканта.

Література:

1. Бистрицький О. Феномен особистості: культура, життя, світ. - К.: Наукова думка, 1991. 46 с.
2. Баренбойм Л.А. Музыкальная педагогика и исполнительство/ Л. А. Баренбойм.-Л.: 1974.-93с.

- 3.Базилевська Л. Саморозвиток особистості як творчість у контексті педагогічної діяльності/ Базилевська Л. Проблеми гуманітарних наук: Наукові записки.-Дрогобич.: Коло, 2001. – Вип.7.- С. 55-64.
- 4.Гуральник Н. Українська фортепіанна школа 20- століття в контексті музичної педагогіки/ Н. Гуральник.- К.: Вища школа, 2007.- 312с.
- 5.Завалко К.В. Інноваційне музичне навчання та розвиток музичних здібностей учня: навчально-методичний посібник. Київ: ЦНЛ, 2020. 163с.
- 6.Згурська Н.М. Методика формування музично-виконавської культури майбутнього вчителя/ Н. М. Згурська. Теорія і методика мистецької освіти.- К.: НПУ,2007.- Вип.2.- 134с.
- 7.Нейгауз Г.Г. Об искусстве фортепианной игры/ Г.Г.Нейгауз.- М.: Музыка, 1967.- 208с.
- 8.Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва /Г.М.Падалка.- К.:Освіта України, 2008-274с.
- 9.Олексюк О.М. Педагогіка духовного потенціалу особистості / О.М.Олексюк.- К.: Знання України, 2004.- 133с.
- 10.Рудницька О.П. Педагогіка загальна та мистецька: навч.пос./О.П.Рудницька.- Тернопіль: Богдан, 2002.-230с
- 11.Ronald Barnett. The Idea of Higher Education/- Published by SRHE and open University Press, 1990.- P. 108.

References:

- 1.Bistric'kij, O. (1991). *Fenomen osobistosti: kul'tura, zhittja, svit [Personality phenomenon: culture, life, world]*. K.: Naukova dumka [in Ukrainian].
- 2.Barenbojm, L.A. (1974). *Muzykal'naja pedagogika i ispolnitel'stvo [Musical pedagogy and performance]*. L. [in Russian].
- 3.Bazilevs'ka, L. (2001). Samorozvitok osobistosti jak tvorchist' u konteksti pedagogichnoї dijal'nosti [Self-development of personality as creativity in the context of pedagogical activity]. *Problemi gumanitarnih nauk: Naukovi zapiski - Problems of humanitarian sciences: Scientific notes*, 7, 55-64 [in Ukrainian].
- 4.Gural'nik, N. (2007). *Ukrains'ka fortepianna shkola 20- stolittja v konteksti muzichnoї pedagogiki [Ukrainian piano school of the 20th century in the context of musical pedagogy]*. K.: Vishha shkola [in Ukrainian].
- 5.Zavalko, K.V.(2020). *Innovacijne muzichne navchannja ta rozvitok muzichnih zdibnostej uchnja [Innovative musical education and development of student's musical abilities]*. Kiiv: CNL [in Ukrainian].
- 6.Zgurs'ka, N.M. (2007). Metodika formuvannja muzichno-vikonavs'koї kul'turi majbutn'ogo vchitelja [The method of forming the musical and performing culture of the future teacher]. *Teorija i metodika mistec'koї osviti - Theory and methods of art education*, 2 [in Ukrainian].
- 7.Nejgauz, G.G. (1967). *Ob iskusstve fortepiannoї igry [About the art of piano playing]*. M.:Muzyka [in Russian].
- 8.Padalka G.M. (2008). *Pedagogika mistectva [Art pedagogy]*. K.:Osvita Ukraїni [in Ukrainian].
- 9.Oleksjuk, O.M. (2004). *Pedagogika duhovnogo potencialu osobistosti [Pedagogy of the spiritual potential of the individual]*. K.: Znannja Ukraїni [in Ukrainian].
- 10.Rudnic'ka, O.P. (2002). *Pedagogika zagal'na ta mistec'ka [General and artistic pedagogy]*. Ternopil': Bogdan [in Ukrainian].
- 11.Ronald, Barnett (1990). *The Idea of Higher Education*. SRHE and open University Press [in English].